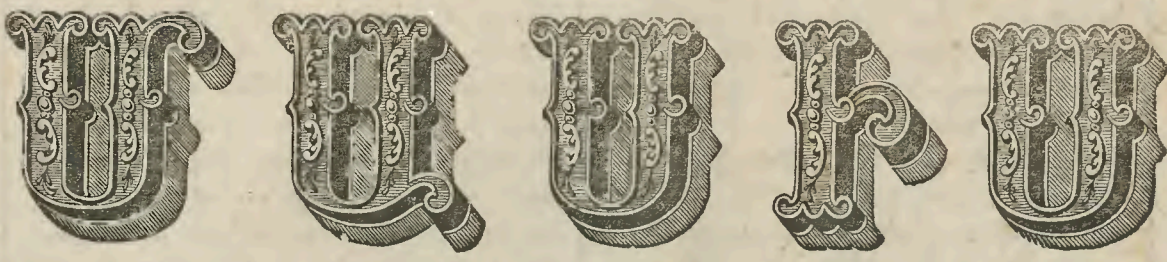

Տարեկան գին 6 Արծաթ Մեծիկի.
Վեցամսեայ 3 1/2
Մեկ ծամուցումը տարեկան 2 զարկով է
Ստորագրողները կանխիկ են:
Ստորագրողները ամեն ամսոյ ին և
15-ին կշտկոյն :

ԼՐԱՔԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Դուք երբայից լրացրեմքուս նամակը
ծախքը առնողին վրայ է:
Լրացրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ
իշէ գրութիւն եմբայիցն պիտի ուղ-
ղուի. եւ ասոնց նամակը ծախքը լրաց-
կողին վրայ է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 14 ԴԵՍԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՌԱՐԱՐԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թուրքի 18 նոյեմբեր .

« Խառնիկ մարտադարձը Պիտերսբուրգի օրերը քուէի գրութիւնը 317 նորաստուոր քուէ ստացաւ հակառակ 70 քուէի »

Դեկտեմբեր 10 նոյեմբեր .

« Հիւսիսային նահանգաց հասարակարկութեան նախագահ Պ. Լինքոլնը լայն ի երեք նահանգէ՝ բոլոր ուրիշ նահանգաց մէջ վերադառնալով ինքեան ընտրութեան քաղաքը կործանեց »

« Էրեմիս զօրացեան հարաւայնոյ լիւրժանի քաղաքը կործանեց »

Միւլենա 21 նոյեմբեր .

« Կարիսիոյ խառնուրդի Պ. Լինքոլնը Գիւնիսի տանու վեց նահանգները շարունակ կը յուզեն . այս պատճառաւ թուրքի Գիւնիսի նահանգները պաշտպանութեան մէջ գրութիւնը թուրքի կողմէն ալ նոր զօրութիւններ զօրութեան »

Փարիզ 19 սեպտեմբեր .

« Թուրքի կը գրեն թէ Պ. Լինքոլնը Գիւնիսի խառնուրդի տանու օգնելու դիմող խառնուրդներն խառնուրդ կառավարութեան հրամանաւ ձեռքարկելով, Եւստրիոյ հետ պատերազմի բռնուելու երկիւղը փարատեցաւ »

« Եւստրիոյ կառավարութիւնն իր վնասարկան ծախքը թեթեւցնելու որոշում ըրաւ »

Թուրքի 10 նոյեմբեր .

« Պ. Սէյիտ պաշտօնէին ներկայացուցած երկուական բարեկարգութեան առաջարկութիւնները խորհրդարանին մէջ քուէի գրութիւնը ընդունուեցան »

Սեպտ. 15-ի գաղտնագրութեան մէկ քանի կէտերը բացատրելու համար հոկտ. 30-ի նոյեմբ. 2 թուով Գաղղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնէին հանած ծանուցադրելով որոյ իմաստը նախընթաց թիւով հրատարակել էինք՝ անպատասխան չմնային .

Խառնիկ արտաքին գործոց պաշտօնէի իւր Մարմնոյ գործակալն ալ նոյեմբ. 3 թուով ծանուցադրելով մեր հանեց, որուն մէջ յայտարարութիւն կընէ թէ Խառնիկ պատերազմութեան արդի պաշտօնէիները սեպտ. 15-ի գաղտնագրութիւնն ընդունած են սա՛ պատճառաւ որ իմաստը պարզ յայտնի է որոշ է, բնաւ երկիւղութիւն չունի, և իր բառական իմաստն ալ Խառնիկ նորաստուոր էր Ռուսի և զայն երկիւղած հաւատարմութեան մէջ իր գործարկելու հաստատութեան օրինակութեան ունենալով, չեն ուզեր որ և է մեկնութիւն տալ անոր և ճշգրիտ գործարկութեան գուր որ և է ինքիւ յարաւանակ կամ յուզել .

« Խառնիկ կառավարութիւնը, կըսէ Լա Մարմնոյ, Հոսով մէջ գաղտնի մե-

քենայութեան յեղափոխութիւն հանելու խորհուրդն առաջին կը մերժէ . բայց քաղաքակրթութեան և յառաջդիմութեան զօրութեանն ու ազդեցութեանը վրայ կատարեալ փոփոխութիւն ունի . Լա Մարմնոյ կառավարութիւն կրնայ իր սեփական կարծիքն ունենալ այս ազդեցութեան հետեւանալով վրայ, բայց տալիայ չկրնար գործնական վիճարկում ինքեան մը նիւթ բլաւքանի որ Խառնիկ կը հաստատէ թէ իր բաղանջը՝ եթէ որ մի կատարուի՝ գաղտնագրութեան ընթացքը չի պիտի ըլլայ .

« Դոգմադեան մը բաղանջը ազդեցին խղճմանը ինքիւ մէջ, և չկրնար ուրիշ ազդեց հետ վիճարկում ինքեան իր ըլլալ »

« Իսկ Պապութեան հետ Խառնիկ հաշտութիւնը կառավարութեան նպատակներէն մէկն է . և կը յուսայ որ դաշնագրութիւնն ալ պիտի օգնէ այս բանին »

« Եւստրիոյ մէջ պատահած դէպքերը կրնան այնպիսի խնդիրներ յարուցանել որոնք հիմնական չեն կրնար երկու կառավարութեանց ոչ մէկուն հոգածութեան նիւթ ըլլալ . և եթէ Հոսով մէջ ինքնագործարկ յեղափոխութիւն մ'ենելով Պապին աշխարհական իշխանութիւնը կործանել, այն ժամանակ Խառնիկ ալ Գաղղիոյ պէս իր գործերը ազատութիւնը կը պահէ »

Եւստրիոյ կամ մանաւանդ յայտարարութիւններէն յայտնի կը տեսնուի որ Խառնիկ կառավարութիւնը Գաղղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնէին բացատրած մտքը չընդունիր սեպտ. 15-ի գաղտնագրութիւնը, կամ ամեն ընեք՝ անոր տուած մեկնութիւնները չընդունիր, այլ կը պնդէ թէ Խառնիկ Հոսով ձեռք անցնելու բաղանջէն և յոյսէն չէ հրաժարած երբեք, միայն թէ իր բաղանջին հասնելու համար բռնութիւն կամ ծածուկ հնարք չպիտի գործածէ .

Տեսնեց թէ Գաղղիոյ կառավարութիւնն ինչ ընթացք պիտի բռնէ այս յայտարարութեանց առջև, որոնք իր ներքին պատկերէն բոլորովին հակառակ ազդեցութեան մը պիտի ընեն անդրլեւնականաց վրայ . թէ և այս վերջիններ Պ. Տրուէն ալ Լինքոլն տուած բացատրութիւններէն ալ գոհ չեն եղած . Լինքոլն աւելի քաղաքակրթութեան և յառաջդիմութեան զօրութեանն կը խորհի, որոյ Պ. Տրուէն ալ Լինքոլն գործածած է Հոսով կամ Պապութեան ապագայ վիճակին որոշմանը նկատմամբ .

« Եւստրիոյ պարզապէս բնէ է, կըսէ Պապութեան Գիւնիսի անունը կրնայ ան ընդգրկել թէ քաղաքակրթութեան յառաջդիմութեան իշխանութիւնը, հետեւաբար պէտք է այն ժամանակն սպասել .

Իւնիոն անունը անգրիկներէն ընդգրկել ալ շատ կը զարմանայ նոյն խօսքին դէմ .

« Ինչ պիտի ըլլայ քաղաքակրթութեան և յառաջդիմութեան զօրութիւնը Հոսով խնդրոյն վրայ . Ինչպէս պիտի հասկնայ Խառնիկ այս խօսքն ի նպատակը բաղանջաց . Եթէ այս խօսքն իմաստ մ'ունի՝ սա բնէ է թէ քաղաքակրթութեան

թեան յառաջդիմութիւնը միայն պիտի կրնայ թող տալ մեզ Պապին աշխարհական իշխանութիւնը զոհելու »

Խառնիկ խորհրդարանին մէջ եղած վիճարկումէն ետեւ տեսնուի ալ գիւնիք ինչպէս որ կը տեսնուի վերջիջիւյ հետեւաբար ինքեան գոհացողի է .

Մարտադարձին փոփոխութեան առաջարկութիւնը մեծապէս քուէով ընդունուեցաւ .

Հետագիւրդ նաեւ Խառնիկ խորհրդարանին մէջ եղած քանի մը կարեւոր յայտարարութեանց իմաստը հարցուած է մեզ, որոյ մէջ նշանակութեան արժանի է Լա Մարմնոյ գործակալին յայտնած փոփոխութիւնը թէ Գաղղիոյ քաղաքականութիւնը Հոսով և Պ. Լինքոլնի խնդրոյն ընդունանք պիտի օժանդակէ .

Պ. Լինքոլնի մէջ այս օրերս ծագած սպասմանական փորձերը՝ Խառնիկ յեղափոխականաց կողմէն քաղաքակրթութեան ինքեան, Եւստրիոյ և Խառնիկ կառավարութեանց մէջ ծանր դժուարութիւն մը յարուցանելու առիթ կրնային ըլլալ . բայց Խառնիկ կառավարութիւնն ազդու միջոցներ ձեռք անելով՝ վնասակարաց օգնութեան զինող խառնիկ կամաւորները ձեռքարկելով ըրաւ, և այսպէս Եւստրիոյ հետ դժուարութեան կապակցութեան առաջը ընէ առաւ .

Ոչինչ նուազ կարեւոր ըլլալ մ'է նաեւ հիւսիսային Եւրոպայի հարաւարկութեան Լինքոլն նախագահին վերաբերման ընտրութիւնը, որով Եւրոպայի պատերազմին մօտ ժամանակի մէջ վերջանալուն յոյսը բոլորովին կորսաւ .

Եւստրիոյ Մարմնոյ հասնելուն պէս, մէկէն ի մէկ բանալիք հարկերն երեսուն բարձրացաւ . Եւստրիոյ Պապին ալ իր զբաղմունքին հարկն ընէ 9-ի հանեց .

Եւստրիոյ մամուլն այս օրերս նորէն Տաճարաւորութեան քաղաքակրթութեան խնդրոյն կ'զբաղէ .

Մեր ընթերցողները չեն մոռցած անշուշտ ասիւց քանի մ'ամիս առաջ բոլորական քաղաքակրթութեանց զեղծումէն բուն դէմ կայսերական կառավարութեան ձեռք առած սրբաւ միջոցները, որոնք պատերազմի եր վերջ տալ խառնելու և փոքրիկներու մէջ եղած քաղաքակրթութեան, և մանաւանդ տեւրութեան կրօնին դէմ հրապարակաւ խօսած նախադասաց, ուրոնք մահապատիւ ժողովուրդ զայն արկութեան և յուզման առիթ ըլլալով իր նախին հասարակաց խաղաղութիւնը վտանգի մէջ ձգել .

Եւստրիոյ Եւստրիոյ կայսերական կառավարութեան ըրած խոհական տնօրէնութիւնները 1856-ի խառնիկ Հիւսիսային Եւրոպայի արտաքին գործերէն և կրօնից ազատութեան դէմ բռնաբարութիւն համարելով, բոլոր մասունց Եւստրիոյ արտաքին գործոց պաշտօնէի լորտ ճոն Ուրալը .

Պաշտօնէին բոլորը կարգաւ և ան պատասխան տուաւ իրեն ներկայացող պաշտօնաւորներէն թէ 1856-ի խառնիկ Հիւսիսային Եւրոպայի Տաճարաւորութեան

տանի մէջ ամեն կրօնից պաշտօնական կատարեալ ազատութիւն կուտայ, բայց տեւրութեան կրօնին դէմ կաղնակերպեալ յարձակումներ ընելու և հասարակաց խաղաղութիւնը վտանգի մէջ ձգելու ալ արտաքին չափար, ուստի, բնաւ, քրիստոնէութիւնը Տաճարաւորութեան մէջ տարածելու ջանացած ժամանակին, փախուք լի է որ հասարակաց անգործութեան չի զգուշելու կերպով ընելը, եթէ հնար է .

Հարկ չէ բնէ թէ Լորտ ճոն Ուրալն այս պատասխանը չէ կրցած աւետարանական ընկերութիւնը գոհ ընել . բայց միւս կողմէն Եւստրիոյ պիտաւոր լրագիրներն ալ խառնիկ կը մեղադրեն բոլորական քաղաքակրթական անխոհեմ ընթացքը, և անոնց պահանջներն ալ անխաւ և անընդունելի կը համարեն .

« Եւստրիոյ կայսերական միաբանութեան պիտաւոր զանապառ, կըսէ Մարմնիկ Ռուսի, սա կրնայ թէ Օսմանեան կառավարութիւնը թող չափար նորաստուոր տաճարներն և քրիստոնէից որ հրապարակաւ Խառնիկութեան դէմ խօսին, և իրենց կարծած այս կրօնական ազատութեան արդեւ երկր է այնպիսի երկրի մը կառավարութիւնը՝ որուն համար անդրկայացող զին պայման արկն և ստակ զոհած է . Բայց ինչ կուզեն քաղաքակրթութեան Եւստրիոյ կրօնն ազատութեան կը դաւանուի Տաճարաւորութեան մէջ, Եւստրիոյ թող կը տրուի երկրիցներ շինելու և կրօնական պաշտօններին կատարելու . Տաճարները կը թողուն որ սուրբ զիւրք ազատութեան կը շրջաբերի . Պապիկ և յոյն հասարակութիւններն հակառակութիւն կընեն մեր Ս. Գրքին դէմ, բայց ոչ տաճարներ . Միայն թէ Բ. Գուրը չուզեր ներքի որ Մահապատիւ դէմ քաղաքակրթութեան ըլլալու և Մահապատիւ կրօնը պաշտարարող զիւրքը ծածկարար Տաճարաւորութեանն ու շրջաբերութեան հանուին . Դեռ շատ ժամանակ չիայ որ Եւստրիոյ մէջ Պ. Ռուսի Լորտայի ձեռք մեղքներուն մէջ քրիստոնէութեան քաղաքակրթութեան ընդունելու ըրեր էր . բայց ետք տեսնելով որ քաղաքակրթութեան հասարակութեան ձանձրութիւն և դժգոհութիւն կը պատճառէին, արդիւյց . Ուստի չվաշէր մեզ որ Կ. Պոլսոյ խառնելուն մէջ պահանջներն այն կրօնական ազատութիւնը զոր Հայաբարբի ձեռքեաց մէջ մերժեցինք . Լորտ ճոն Ուրալը կըսէ թէ Տաճարաւորութեան մէջ քրիստոնէութեան տարածելու ջանացած ժամանակին, փախուք լի է որ հասարակաց անգործութեան չի զգուշելու կերպով ընելը, եթէ հնար է .

« Բայց ինչո՞ւ համար մեր դժուարին ջանից ապարեղ Տաճարաւորութեան ընտրելը . Միթէ Հիւսիսային մէջ մեր իշխանութեան ներքեւ եղող քաղաքակրթութեան զոյ ստիպում մը կընենք մեր կրօնն ընդունելու . և միթէ կրօնները համարձակ կը քրիստոնէութեան առաջարկելու այն միջոցներով Հիւսիսային և Մահապատիւ կաններուն որ Եւստրիոյ հպատակներն են . Եթէ չենք ընել այս, ուրեմն ինչո՞ւ համար Տաճարաւորութեան մէջ՝ կրօնական թողաւորութեան սկզբանց Բ. Գուրն հրապարակաւ հիմնադրելու կանգուն մը

խնդրել հոն ուր Սուլթանը մէկ մատնալի կը շնորհէ . . .

«Այսպէս էր հարցընել մեզ թէ այս պիտի ընդարձակ իրաւունք մը Տաճկաստանի մէջ պահանջէր առաջ, արդեօք նոյնը Հնդկաստանի մէջ կը շնորհենք մեր քարոզիչներուն . . .»

Տէյն Ալիս լրագրին ալ խօսի շինարարական ճիւղը յօդուածը յիշելով, որուն մէջ ըստեալ է թէ «Տէրութեան հպատակներէն և ոչ մէկը բնաւ չպիտի ներդրի իր հաւատարմութեամբ կրօնը պաշտելու համար . . . կը յարէ . . .»

«Այս հարցընելը պարզապէս ամեն արդարաւոր մարդոց, թէ վերջիշեալ պարբերութեան մէջ իրենց այնպիսի խոստմունք մը եղած էր, որով Օսմանեան կառավարութիւնը՝ Տաճկաստանի տիրող կրօնը կործանելու նպատակաւ Ալիս պաշի եւ Վերիպաշի մէջ կազմուած ընկերութիւնները պաշտպանելու պարտաւորի . . . Սուլթանը Տաճիկները կրնան վերջիշեալ յօդուածին մէջ «Այս օր կրօնը պաշտելու մասին պիտի ներդրի . . . խոստմունքն իրեն փառք բռնել իրենց կրօնին դէմ եղած թշնամական . . . յարձակումներն արգելելու . . . Այս նպատակով կը թուի մեզ թէ Վերապաշիական ընկերութիւնն իր պահանջումը նպատակաւ փառքի մը փայլ չէ հիմնած . . . Այնպէս ըլլալ որ Օսմանեան կառավարութիւնն ի դուր իրար անցած ըլլայ . . . կրնայ ըլլալ որ տէրութեան կրօնը կործանելն իրեն յայտնի նպատակ բռնող դրութեան մը գործողութենէն դժգոհ ըլլայ . . . բայց վերջապէս Օսմանեան կառավարութեան կը վերաբերի որոշել թէ ինչ չափով կամ սահմանով կրնայ ներքէլ այնպիսի գործողութիւն մը որ ստուգել յօդուածը ձգելու և ժողովրդեան մէկ մասը միւսին դէմ տեղ հանելու կը ձգտի . . . Բարոյացող հաստատութիւնները նորէն բացուեցան և իրենց յանձնուեցան սա պայմանով որ այսուհետեւ մահմետական կրօնին դէմ չքարոզեն . . . Ասկէջ զատ իրենց եկեղեցիներն առջի պէս բաց են ամեն անոնց որ կողմն հոն ժողովուրդ . . . Այս պարագաներուն մէջ չենք տեսներ թէ մեր կառավարութիւնն ինչ փառքի փայլ հիմնելով կրնայ մասնել այս գործին մէջ . . .»

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսերական կառավարութիւնը Գաւառեան նորահաստատ կառավարութեան համար փառքական նոր կանոններ սահմանեց, որոնք արդարեւ իր բարեկեցական և ազատամտ ոգւոյն ճշգրտ նկարագիրը կը կազմեն . . .

Անոնապարութիւնը՝ որ արդէն օգտատուութիւնը բարձր հաւանութեամբ վաւերացած է, խոստ երկար ըլլալով արժանի կը համարուի իրենց արդարաւորութեանց բովանդակութիւնը դիտելու հոս . . .

Ինչպէս որ արդէն ըստ եղբ, Գաւառեան նոր կառավարութիւնը Ալիս, Սիւլթանի և Սիւլթանի կուսակալութիւններէն բաղկացեալ է . . .

Այս կառավարութեան մէջ բոլոր դատաւորները՝ փոխանակ մէկ տարւան կամ սահմանեալ ժամանակի մը համար ընտրուելու, ցիւանա անփոփոխ պիտի ըլլան և մինչև որ ապօրինաւոր ընթացք մը չունենան՝ պաշտօնէ չպիտի իյնան . . .

Կառավարութեան գաւառաւորն իր կամ կեղծուն որոշուած է Բուստուլու և Գաւառի նախկին կառավարէն զատ հետեւեալ պաշտօնատարները . . . Ինչհանումը վերաբերուած մը դատաստանական գործոց, որ Բարձր Եւլիսիւս-Գաւառէն Գիւնալիսի պիտի ընտրուի . . . Ինչհանումը թղթակցութեանց քարտուղար և գլխաւոր պրոպագանդիստ մը . . . համարաւոր մը որ գանձուց պաշտօնէն կողմանէ պիտի ընտրուի, ինչպէս նաև հաշուակալութեան գլխաւորն զուլա մը . . . արտաքին գործոց տեսուչ մը՝ որ արտաքին գործոց պաշտօնէն կողմանէ պիտի ընտրուի և որուն միջնորդութեամբ պիտի արդարեւ . . .

նորինս օտարազեաց և անոնց հիւպատոսներուն հետ պատահած գործերը . . . (Ինչպէս որ յայտնի է, այս բարձր պաշտօնին ընտրուած է Սիւս . . . Գրիգոր Ե. Ֆէտիս Ս. Օսման) . . .

Անոնցմէ զատ պիտի դառնան հասարակաց շինութեան տեսուչ մը՝ հասարակաց շինութեան պաշտօնէն ընտրուելու, առեւտրական և երկրագործական գործոց տեսուչ մը՝ առեւտրական և երկրագործական գործոց պաշտօնէն ընտրուելու . . . (Գրիգոր Ե. Ֆէտիս Ե. Սիւսի կը խնդրէ թէ այս կարեւոր պաշտօնն ալ Սիւսիսարական Սիւս. Գիւ. Գիւ. Ե. Ֆէտիսի յանձնուած է) . . .

Այս նոր կառավարութեան գաւառաւորն պիտի ունենայ նաև . . .

1. Գաւառեան գործոց վերաքննութեան ժողով մը՝ նախագահութեամբ գաւառեան գործոց ընդհանուր վերահսկողն . . .

2. Արաւական ժողով մը՝ որուն նախագահն է ընդհանուր կառավարիչը և անդամներն են գաւառատնական գործոց ընդհանուր վերահսկողն, ընդհանուր քարտուղարն, արտաքին գործոց տեսուչը . . . ստանցմէ զատ վեց անդամք՝ որոց երեքը քրիստոնեայններն պիտի ընտրուին, երեքը առձիններն . . .

Այնպէս գաւառին օտարականութիւնն ընդհանուր կառավարչին հրամանին տակ պիտի ըլլայ՝ հրամանատարութեամբ Այս պէս անուանով պաշտօնակալ մը՝ որ Բուստուլու պիտի նստի . . .

Շրջակայ վիճակագրութիւններուն՝ այն է գաւառագետութեան մէջ ալ պիտի զբաղուին թղթակցութեանց գլուխ մը, հաշուակալութեան գլուխ մը, գաւառաւոր մը, միւլթի մը՝ եւ երեք ժողով՝ ամեն մէկը վեցական անդամք բաղկացեալ . . .

Այնպէս նահանգներուն այն է գաւառներուն մէջ ալ կառավարիչ մը (միւլթի) պիտի դրուի, ինչպէս նաև գաւառաւոր մը, և վարչական գաւառատնական և գաւառային մէկ մէկ ժողով՝ ամեն մէկը չորս անդամք բաղկացեալ, և անոնց ամենալ որոշեալ ամսականներ պիտի ունենան . . .

Ժողովոյ անդամները ժողովրդեան քուէով պիտի ընտրուին, և ընտրական կանոններն ալ ըստ մեծի մասին մեր ազգային Սահմանադրութեան արամագրութեանց կը համաձայնին . . . ընդհանուր ժողով, ընտրական ժողով, ընտրական ժողով և քուէակրութիւն պիտի ունենան . . . Գիւլերու մէջ եղած ընտրութեանց մասնաւոր պիտի ըլլան 18 տարեկանէ վեր եղող և արին տէրութեան գոնէ ուղղակի 50 զուլու տուրք տուողները, իսկ ընտրելն են տարին գոնէ 100 զուլու տուրք տուողները, որոնց պաշտօնն ալ մէկ տարի պիտի տեւէ, և վերընտրելն են, Իսկ նահանգական ընտրութեանց մէջ ընտրութեան 30 տարեկանէ վեր և գոնէ 150 զուլու տուրք վճարողները պիտի ըլլան . . . Բուստուլու կուլթիւնն ալ եւապատիկ թուով ընտրելուց վրայ պիտի ըլլայ մեծադոյն մասով, և ընտրուած անձինքն ալ առանց յանձնարի չպիտի կրնան տարածալ իրենց պաշտօնէն հանուիլ . . . բայց թէ որ յայտարար մը կամ մեծնող գտնուի, անոնց տեղ ուրիշներ պիտի ընտրուին քուէակրութեամբ . . .

Այնպէս վիճակագրութիւններուն մէջ զայնպէս հպատակ ազգաց հոգեւոր դրութիւններուն հետ ընտրական ժողով կազմելով՝ երեք տարի և երեք քրիստոնեայ ընտրել տալու համար եւապատիկ թուով ընտրելուց ցուցակ մը պիտի ներկայացնեն և ժողովուրդն ալ անոնց մէջէն վեցը պիտի ընտրէ . . .

Իսկ գաւառագրից մեծ ժողովին անդամք ընտրութեան համար արդէն նոյն ժողովին անդամակցութիւն ունեցող վերջիշեալ պաշտօնատարները ընտրականաց ազգաց հոգեւոր գլուխներուն հետ ընտրական ժողով պիտի կազմեն կառավարին նախագահութեամբ, և գաւառին ամեն կողմի ընտրականներն տարին գոնէ 500 զուլու տեղութեան տուրք վճարող և գրեւ կարգաւ գիտցող պատուաւոր հպատակներէ եւապատիկ թուով

ընտրելուց ցանկ մը պիտի ընեն ու ներկայացնեն ժողովրդեան . . . Բուստուլու թիւեր կառարութեան հետ ընտրուած անձանց ցուցակը . . . Բուստուլու պիտի ըզրկուի ի վաւերացումն . . . Տարին 40 օր ալ շարունակ ընդհանուր ժողով պիտի ըլլայ, բայց ամիս մը առաջ պիտի ծախուցուի ընդհանուր ժողովին գումարուն, և նահանգաց ու գլխորդեց ժողովոց անդամները՝ վիճակագրութեան հաւաքուելով՝ երեքական հոգի պիտի ընտրեն և գայմա գաւառներուն տեղեկագրութեան հաւաքուելով պիտի գլխին ընդհանուր ժողովին ներկայ գտնուելու համար . . .

Անոնք իրենց նահանգին կամ վիճակին երկրագործական ու առեւտրական զարգացման և ուրիշ բարեկարգութեանց վրայ տեղեկագրութեան մատուցանելու հոգեւորն, և ան ալ ընդհանուր ժողովին քննութեան պիտի ներկայացնեն, և այն . . . և այն . . .

Այսերական հրամանաւ՝ Այսպէս գործոց պաշտօնատն օտար թղթակցութեանց գլխաւորն երկրորդ գլուխ Զամանեան Սիւս . . . Սարգիս Ե. Ֆէտիս տնի նոյն գլխաւորն զուլա անուանեցաւ . . . Այն գլխաւորն անդամներն Սիւս . . . Առատական Առատանց Ե. Ֆէտիսի ալ երկրորդ կարգի պաշտօնատարութեան երկրորդ աստիճանաւ նոյն գլխաւորն երկրորդ գլուխ անուանեցաւ . . .

Օգտատուութիւնը Ինքնակալ չորրորդ կարգի Սիւսի պատուանշան շնորհեց՝ Նիքորաքի Բախարի Ե. Ֆէտիսի և Զորիկ Զ. Գիւլիսի վաճառականին . . .

Գաղղիական Պրանս լրագրին մէջ կը կարգաւոր թէ արքունի ճարտարապետ Պալեան վսեմադոյ Սարգիս պէյին հընարած թաւաղապարական մեքենային ծրագրին ու նկարագրութիւնը Գաղղիոյ գլխաւորեանց ճեմարանին հաւանութիւնն ստանալով, Գաղղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնէն իր խնդակցութիւնն յայտնեց ի յիշեալ ճեմարանին՝ յանուն օսմանեան կայսերական կառավարութեան . . .

ԱԶԳԱՅԻՆ

Այսպէս Արմենական ժողովոյ որոշմանն ու հրամանին համեմատեալ ըստ խնդրանայ Ռոտտոթոյի Գիւր. Եւաքիսի և Բուստուլու ժողովրդեան, Երթ. Սահմանեան Սահմանէ վարչապետն առժամանակեայ հոգեւոր քարտուղարութեան պաշտօնէն արտարմաքաւորուցուց Ռոտտոթոյ երթալով, հետեւեալ նամակը գրած է մեզ, որ արժանի կը համարենք հրատարակել՝ իբրեւ հրապարակային խոստում մը յիշեալ բանիւրուն եկեղեցականին արդարաւորական գործոցն ու գիտութեան ժողովները . . .

... խմբագր . . . Արմենական արագուամար արտաւարակ ժողովոյ պայմանական հարկ և բարձր հըրամանն այս անգամն վերադառնալու մեր առաջնութեան նախին դէպ ի թիւրակոյ անուան ժողովուրդ միջոցին, պատեհապէս ժամ կը համարենք մեր արտի ուխտն հըրապարակաւ մերկանալ մեր սիրելի Ազգի ողջալոս հատարակութեան առջևն, որպէս զի ոմանց կարծ ի կարծ ընդատուցեալ անուան զարարութեանց ալիքներն նորէն ի դուր չարձարանան Լամանուէր խոնարհ աշակերտի նախին կողմէն ծեծելու . . .

Սեր ուխտն ի դիպել հարկին՝ ոտով առաքելութեամբ քաղաքէ ի քաղաք ընթանալ, շայտառնեալ լուսաւորչանքին մեր եղբայր քրիստոնէութեան և հայութեան ճշմարտութիւն աւետարանել, և ըստ մերովսանն գրաւոր երկարութեամբ և Մամուլի միջոցաւ նոյն արագան տարել ընդ լուսայ Աշխարհի որդւոց արտից մէջ անդամներ և շայտառնել չարարատիկ հայրենիքներու անփառունակ անիւններէն մէկուն մէջ մեր սպասաւորութիւնն անոր ողջակալին ըլլայ պիտի . . . Թիւ՝ այս կաթոն . . .

զին հին բնակարանի սահմաններուն, և թէ՛ օտար կիւնայից ներքեւ գաղթեալ հայկական խաւերէն մէջ վիճակաց և ալժուսոյ մարմնոյ աչք խաղցնող փառաց նշոյններն մեղե համար չպիտի նշուին, և ներքին մարդոյ աչքերն չպիտի դորեն շլայնեն . . . Այն շողորուն տիտղոսներն և գեղեցիկ ասպարիզն ընդարձակ հրապարակ կը կը թողունք գործօն արժանաւորային, և մեր տարութեան համեմատութեամբ կը հրաժարինք անոնցմէ, բայց ոչ երբեք մեր նպատակին համեմատ գործելն և ցիւլին շունչ կենաց հայրենեաց և Ազգին փառաց սպասաւորելն . . . Այս մեր ուխտի հրապարակական գաւառութիւնն է, որուն սահմանէն դուրս երբեք չիմ ուղեր հաւատալ կամ դէթ կարծել, թէ ձեռք մի ուրիշ դիմ դժել փորձէ կամ հանգոյցն լուծիլ ջանայ . . . Սահայն աշխարհի որդիք խօսեցան ինչ որ ուղեցին . . . մեք այնպիսի խօսքերու ոչ պատասխանեցինք, և ոչ ալ կամք ունինք . . . այնչափ կը սիրենք մեր անձին վրայոք զարարութիւններ և նախապիւններ խել, որչափ կը սիրենք մեր թշնամաց դարձին համար երկայնաւորութեամբ արգիլել . . . Այս, Երկնային աշակերտեալ սիրտերն, երկնային կրօնից տարեկաններով վիճակներու պաշտօնեայքն և հայրենեաց սպասաւորներն՝ նախապիւն իրենց նախադրական վարձք սեպելն աւելն ուրիշ հաճոյական և քաղցր վարձուց անխալութիւն չունին, և պէտք է չունենան, եթէ իրենց սուրբ կոչման վսեմութիւնն թէ ոչ լիութիւն, դո՛ւնէ մասամբ իւրեք հասկցած են, և կամ թէ կը փախաքին որ իրենց կոչումն օգտակար ըլլայ ազգին և նախապիւն առաջն Եւաքեանց . . . Այսպէս սկսաւ և գեղեցկացաւ Յիսուսի ու իր աշակերտաց պաշտօնն, և այն Ս . կրօնն որչափ որ հաշտեանաց ու նախապիւն փորձի բովորուն մէջէն քալեց, այնչափ իր վսեմութիւնն ու գեղեցկութիւնն մերկացաւ աշխարհի իր ցրցուցած գիւցաղական տոկուն համբերութեան կերպարանով . . . շատ անգամ վանկայ դեմանել կարծած վարկեաններուն անխալ դիմել և յաղթանակ ի դըլուս բարձրացուց . . .

Այն անոնք որ անոր ընդ կեղին բերով կանցին, այլ անոնք որ անոր խոսքութեան բարձրութեան և անընկճելի գիւցաղական չափոյ խոր զգացումն ունին, ամենալին չեն խռովիլ ու տարութերիլ այնպիսի հովերէ ու ալքերէր՝ որչափ խառնուցաւ ալ ըլլան . . .

Ովիւնու խորն արձանացած և խաղաղական գլուխ բռնած Ժայիլն դէմ անաստ ալքերէն՝ որ գոռալով զարնուելու կուգան, ապաքին իրենց ամօթոյ վրէպալն անոր ստորտան աներկոյթանքէն զատ՝ ուրիշ բան չեն թողուր հոն . . . Այստի վշտակիլ սիրաք թո՛ղ համբերին . . . արդարութեան օրն կանուխ կամ անագան կը ծագի իրենց միւլթարութիւն ճառազայլութեւն . . .

Սեր կողմանէ եթէ երբեք ցաւել պէտք ըլլար, անանկներէ կրնայինք ցաւել, որոնցմէ մեր ձեռնարկեալ Տարանի յաջողութեան մեզ քաջալերանք և այլոց առ ի նպատակ յորդոր տալու անխալքութեան հաւատալից անգայնոց նպատակելու յօդարութեան արդիւրն խցել ջանացին, այլ ոչ յաւառան մեր առ այն ունեցած ջերմ եռանդեանն, յորմէ՛ կը կրնան, և մեր ուխտերէն չափի կրնան քակել զմեզ ոչ այնպիսի վատեցուցիչ բանք միայն, այլ և ինչ որ աշխարհի դարբնոյն կրնայ հնարել և մեքենայիլ . . .

Այսօր փորք ինչ ցաւով արտի մեր թերի Մամուլն յանկիւն մի խանձարբելով կը հետեւինք մեր առժամանակեայ առաքելութեան բարձր հրամանին . . . բայց Տէրամբ մեր վերադարձին, բարեկեցիկ ազատարաց շնորհիւ օր մի զայն խանձարբել յոտն հանել և հասարակաց սիրելի հայրենիքն քաղցնել անաւարակոյ կը հաւատայ և կը յուսայ . . .

12 նոյեմբեր 1861 Մամբրէ վ. Մամիկոնեան . . . Ի Կ . Պոլիս . . .

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՕԼԻՍ ԶԻՆԻԼԻ ԽԱՆ